

סימן מד

פטריות בשביעית

"כל מצוה התלויה בארץ". וכן לענין גידולי מים לא מצינו שמישהו חושש לאיסור מהתורה, אלא מכיון שאינן גדלים מן הקרקע אינם אסורים מהתורה, ורק מדרבנן יש לאסור בגלל גזירת עציץ שא"נ.

וא"כ לפי"ז י"ל שגם פטריות יש מקום לאוסרן מדרבנן כמו עציץ שא"נ, ובפרט שהם גדלים על הרקבובית המחוברת לקרקע בדרך כלל, והדבר דומה לעציץ נקוב.

מיהו יש לחלק. בעציץ שא"נ המדובר בגידול הגדל בדרך כלל בקרקע, אלא שבמקרה גדל בעציץ שא"נ, ולכן גזרו עליו, ומשום כך גם בגידולי מים יש לאסור מאותה גזירה. משום שמדובר בגידולים שהם בדרך כלל גידולי קרקע רק במקרה זה גדלים במים. משא"כ כמהין ופטריות שאף פעם לא גדלים בקרקע, אלא תמיד הם מתרבים רק ברקבובית שעל הקרקע אין מקום לגזור גזירה זאת. ואפילו בעציץ נקוב כתב הרדב"ז (פ"א ה"ו) שאין איסור זריעה בו. ועוד גם בעציץ שא"נ לא נזכרה גזירה כזו בשביעית במפורש ואין לנו בה אלא חידושה. אך גזירה חדשה אין לנו לגזור. ומסתבר איפוא שלא גזרו בפטריות קדושת שביעית.

אח"כ מצאתי במנחת יצחק (ח"ח סי' י"ד) שהסתמך על המאירי בע"ז (הנ"ל) שאין בפטריות קדו"ש.

בכר"צ (עמ' נ"ז, גדולי ציון הע' י"ב) כ' בשם מרן הרב זצ"ל שהורה להחמיר בפטריות לחוש להם לקדו"ש. (לספיחין אין לחוש כי הם גדלים בר בחורשות ויערות. וגם מה שגדל בצורה מלאכותית גדל בדרך כלל במצעים מנותקים ונוסף לכך שאין איסור מהתורה לגדלם כן, אין מצעים כאלו נחשבים כשדה רגיל ודינם כדיון ד' שדות שלא גזרו בהם על איסור ספיחין). ומקור הספק הוא האמור בברכות (מ' ב') "דכמהין ופטריות מירבא רבו מארעא", ורק אינם יונקים מן הארץ. והבעיה היא, האם לקדו"ש בעינן יניקה מן הארץ, או די בכך שגדלים מן הארץ. עי"ש הוכחות להיתר, משבת (ס"ח א') ומהמאירי בע"ז (י"ד ב') אולם אין משם ראיה רק לפטור מהתורה ואילו מדרבנן יתכן שיאסרו.

והנה באמת ידוע שאין הפטריות גדלות מהארץ, הן גדלות מהרקבובית וזו נמצאת בדרך כלל על האדמה. אולם אין אלו גידולי קרקע ממש. וחז"ל ידעו זאת בחכמתם.

ועיין תוס' (שבת ע"ג ב') שגם בע"ח יתכן שיחשבו גדו"ק. ואע"פ שהתוס' שם דוחים זאת, הרמב"ם בפ"ח מהל' שבת סובר כן למעשה, שיש דישה בבע"ח. אולם הוא עצמו בהל' שוכר לענין פועל כ' שחולב אינו גד"ק (ועיין אב"נ יו"ד סי' קי"ג אות ל"א שחילק בין פועל שעובד בחלב הנסחט לבין דש בשבת שהמלאכה היא באם).

אך לענין שביעית מסתבר דבעינן קרקע ממש. וכמבואר במשנה בקידושין ל"ו ב'